

ANNE KANTOLA
JECATERINA MANTSINEN
OMOS "OPA" OKOH

KUIN VELJET

TOTUUS SUOMEN
KATUJENGEISTÄ

JOHNNY
Kruuga

ANNE KANTOLA
JECATERINA MANTSINEN
OMOS "OPA" OKOH

KUIN VELJET

TOTUUS SUOMEN
KATUJENGEISTÄ

JOHNNY KNIGA
HELSINKI

© Anne Kantola, Jecaterina Mantsinen, Omos Okoh
ja Johnny Kniga 2024

Johnny Kniga
An imprint of Werner Söderström Ltd
ISBN: 978-952-362-014-8
Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Alkusanat	12
I OSA HIRVIÖMÄINEN TOINEN	17
Vielä tänään kaikki ovat elossa	19
Ruotsin tie?	41
Ciise	58
Katujengi	62
Milan	69
Verkosto	75
Potti	80
II OSA KEITÄ HE OVAT	85
Vaienneet ja vaiennetut	87
Amin	89
Abdirahman	95
Paha ikä	103
Messi	114
Cuda	120
Fantasiaa	128
Stefan	139
Isaaq	145

III OSA HEISTÄ TULI RIKOLLISIA	151
Kun joku kuolee	153
Uusi normaali?	160
Amin	172
Florent	176
Väkivaltainen sukupuoli	179
Mandela	187
Rasismi, jota ei ole	197
Messi	209
Ensimmäinen ammatti	215
Nimikirjainmies	222
Ruotsin-tuliaiset	227
IV OSA VÄÄRÄ VIHOLLINEN	239
Free mun broidit	241
Amin	249
Abdirahman	255
Uhka	262
Yhteisö	273
Isosisko	290
Ciise	297
Äiti	299
Siskot	306
Cuda	312
Gang shit	317
Milan	324

V OSA UUSI ENNUSTUS	333
Katujen ääni	335
Kansankoti	344
Lähipoliisi	355
Hyvä koppi	366
Isoveli	374
Cuda	379
Florent	382
Päätökijä	386
Amin	394
Suomen tie?	397
Epilogi	407
Kiitokset	413
Lähteet	415

*I'm gonna show you as gently as I can
how much you don't know.*

– Dennis "Cutty" Wise, *The Wire* (Langalla)

Marraskuun 30. päivänä vuonna 2022 Vantaan tutkintavankilasta soitettiin soitonsiirtopuhelu. Osittain somalin-kielinen keskustelu on käännetty poliisissa.

”Haloo.”

”Mitä äijä?”

”Anna mulle sekunti mä meen tonne puhelinhuoneeseen. Mä oon kirjastossa, vena.”

”Joo älä sammuta.”

[– –]

”Se sanoi, että se ei maksa. [– –] Sit tota se kieltäytyi kaikesta. Sit mä kerroin tota seuraamukset, kerroin kaiken, tiiätsä.”

”Häh?”

[– –]

”Mä soitin sille, se tuli näkee. Mä sanoin sille, yo, et näin ja näin ja näin ja näin on keissi. Se sanoi että kymppiä en maksa. Mä sanoin sille vielä, [– –] et ei oo uhkailua tai mitään semmosta ei oo, tiiätsä [– –] Mutta broidi tää äijä jos se sun takia istuu tän ja tän verran. Et mieti seuraamuksia. Et säkään tyhmä ole, tiiätsä.”

”Joo.”

Alkusanat

Väkivaltaisten rikosten kierre vuonna 2021 synnytti Suomeen ilmiön nimeltä katujengit. Sen jälkeen niistä on kirjoitettu lukemattomia uutisia. On järjestetty paneelikeskusteluja, tehty podcasteja, uutislähetyksiä ja dokumentteja, kuultu tutkijoita ja poliitikkoja – esitetty huolia ja varoituksia ”Ruotsin tiestä”.

Äänessä ovat olleet kaikki muut paitsi niin sanotut katujengiläiset itse.

Kirjaa tehdessämme olemme puhuneet noin kahdenkymmenen nuoren miehen kanssa, jotka viranomaisten mukaan kuuluvat katujengeihin. Olemme istuneet samaan pöytään, vastanneet vankiloista tuleviin soittoihin, kuulleet rikoksista sekä arkisesta elämästä, murheista ja haaveista. Osan elämää seurasimme yli vuoden ajan.

Haastateltavina kirjassa esiintyy kuusitoista parikymppistä miestä – pääsääntöisesti nimettöminä tai nimimerkeillä. Haastateltavien anonyyminen on perusteltua, sillä rikolliseksi leimaantuminen heidän iässään voi

vaikuttaa elämään pitkään. Lisäksi haastatteluissa on puhuttu henkilökohtaisista asioista, joista haastateltavat eivät välttämättä halua läheistensäkin tietävän. Anonyymisuus suojelee myös läheisten yksityisyyttä. Nimettömänä kukaan ei myöskään voi käyttää haastattelun antamaa julkisuutta omaksi hyödykseen. Nimien lisäksi olemme häivyttäneet tiettyjä yksityiskohtia, jotka voisivat johtaa tunnistamiseen.

Omalla nimellään kirjassa halusi esiintyä vain katujengipomona pidetty Milan Jaff. Hänestä on julkisuudessa tehty katujengi-ilmiön keulakuva ilman, että hän on voinut kertoa asioista omasta näkökulmastaan. Hän on niin tunnettu, että hänet tunnistettaisiin nimettömänäkin.

Haastatteluiden tueksi ja niissä kerrottujen asioiden vahvistamiseksi olemme käyttäneet julkisia tietolähteitä ja rekistereitä. Lisäksi olemme puhuneet haastateltujen nuorten miesten läheisten kanssa, lukeneet viranomaisien asiakirjoja ja käyneet lukuisia keskusteluja poliisien, syyttäjien, asianajajien, asiantuntijoiden ja poliitikkojen kanssa niin Suomessa kuin Ruotsissa.

Tämä kirja kertoo vakavasta rikollisuudesta, johon päättyy yhä nuorempia ihmisiä. Vain osa rikoksista tulee poliisiin tietoon, vielä pienempi osa julkisuuteen. Kerromme kirjassa, miten katujengit nousivat kuin tyhjästä ilmiöksi ja miksi jengien määrittely on hankalaa. Akaatemisen tutkimuksen avulla tuomme esille seikkoja,

jotka voivat selittää nuorten miesten väkivaltaisuutta ja sitä, miksi he päätyvät ottamaan elämässään tarpeettomia riskejä. Totuus ei ole mustavalkoinen. Se on samaan aikaan synkempi ja valoisampi kuin ne mielikuvat, joiden varaan käsityksemme ”katujengeistä” on tähän asti perustunut.

Uutisointi ei usein tavoita tekojen monimutkaisia kehityskulkuja tai rikollisuuden taakse jäävää inhimillistä puolta. Uutisista jää pois aina jotain, mitä ilman ei voi ymmärtää kokonaiskuvaa. Pieniä ja suuria virheitä, niiden toistamista ja yrityksiä korjata niitä. Nuoruutta, jonka lainalaisuuksia edelliset sukupolvet arvailevat etäänltä ja liian myöhään. Aikuistumista aikana, jolloin maailma muuttui nopeasti ja radikaalisti. Kadonneita ja kadotettuja. Yksikään rikoksiin syylistynyt ei ole pelkästään rikollinen, vaan kaikilla on taustallaan paljon isompi tarina. Ja nuorilla rikoksentekijöillä on edessä ennen kaikkea vielä tulevaisuus.

Jengiläisiksi kutsutut nuoret miehet eivät ole yhtenäisen joukko. Osa on syntynyt Suomessa suomalaisille tai Suomeen muuttaneille vanhemmille, osa tullut Suomeen pakoon sota. On hyvien perheiden poikia ja niitä, joilla ei ole koskaan ollut kotia. Yksi ei ole suorittanut peruskoulua, toinen opiskelee korkeakoulussa. On räppäreitä, sote-alan työntekijöitä, normiduunareita, yrittäjiä ja yksi tai kaksi, joita voidaan pitää ainakin lähes ammattirikollisina.

Kovuus ei ole aina valinta, se on usein selviytymiskeino. Suomalaisissa synnytyssairaaloissa syntyneistä lapsista osa kasvaa ulkomaalaisiksi. Ulkopuolisuus, rasismin sietäminen ja vihan kohteena oleminen normalisoituvat ja muodostuvat osaksi elämää ja identiteettiä. Hyvinvointivaltiossakin huumekauppa on monen nuoren ensimmäinen ammatti ja väkivalta tavallinen osa arkea. Veljeys ja yhdessä selätetyt esteet tuovat turvan ja merkityksen niille, jotka ovat jääneet meidän muiden maailman ulkopuolelle.

Helsingissä syyskuussa 2024

ANNE, JECATERINA & OPA

I OSA

HIRVIÖMÄINEN
TOINEN

Vielä tänään kaikki ovat elossa

Kello oli noin seitsemän illalla, kun hätäkeskus sai ilmoituksen puukotuksesta Helsingin Itäkeskuksessa, Stoaan aukiolla. Oli kesäkuu 2021.

Uhri oli nuori kurditaustainen mies. Hätäpuhelun soittajan mukaan paikalta oli poistunut kaksi miestä. Puukottajalla oli yllään musta huppari ja violetit housut. Hätäkeskus välitti tiedon poliisille ja pelastuslaitokselle, ja partiot ja ambulanssi lähtivät kohti aukiota.

Pian Helsingin poliisin partio 301 tavoitti tuntomerkkeihin sopivan miehen läheiseltä kävelytieltä. Violettihousuisen vasemmassa poskipäässä oli ruhje ja oikeassa peukalontaipeessa osittain kuivunut veritahra. Nuori mies kiisti tietävänsä mitään Stoa aukion puukotuksesta.

Samaan aikaan ensihoito oli ehtinyt uhrin luo. Ambulanssi kiidatti 18-vuotiasta miestä Meilahden sairaalaan. Kylkeen isketty puukko oli uponnut keuhkoihin saakka. Samalla kun ensihoitaja työskenteli pitääkseen verenvuodon hallinnassa, poliisi aloitti kuulustelun. Uhri kertoi puukottajan etunimen ja että hänellä oli puhelimessaan kuva tämän passista.

Kuvaa oli levitelty sosiaalisessa mediassa puukotusta edeltävinä viikkoina. Passi oli joutunut vääriin käsiin,

kun puukottajan harmaa Guccin laukku vietiin epäillyn joukkotappelon yhteydessä.

Kuulusteluissa molemmat, uhri ja puukottaja, kertoivat riidasta. Puheissa vilisi ihmisiä, joiden oikeita nimiä kukaan ei tiennyt. Versiot muistuttivat toisiaan, mutta kokonaisuus jäi epämääräiseksi.

Puukotuksen uhri kertoi olleensa menossa kahden kaverinsa kanssa Stoaan viereiseen Puhoksen ostoskeskukseen syömään. Hän oli nähnyt puukottajan ja tämän kaverin ja pysähtynyt juttelemaan. Hän sanoi nosta-neensa paitansa helmaa näyttääkseen, ettei hänellä ollut puukkoa, ja keskustelu oli jatkunut. Sen jälkeen hänen kimppuunsa oli hyökätty. Ihmisiä oli tullut väliin, mutta violettihousuinen mies pääsi iskemään puukolla.

Myöhemmin uhri myönsi aloittaneensa tappelun itse. Syynä olivat muutaman päivän takaiset tapahtumat, joista uhri oli ollut edelleen vihainen. Hän kertoi lääkärille joutuneensa aiemmin puukottajan pahoinpitelemäksi mutta väitti poliisille kirjausta virheelliseksi. Että pahoinpitelijä oli ollut joku muu ja ettei hän halunnut kertoa asiasta enempää.

Puukottaja taas kertoi, että hän oli ollut hakemassa kaverinsa kanssa mehua kaupasta, kun törmäsi uhriin ja tämän kahteen kaveriin. Hän kertoi, että heidän välillään oli noin viikkoa aiemmin ollut ”jotain haukkumista”. Hän sanoi alkaneensa kantaa puukkoa muutamaa päivää aiemmin, sillä tiesi, mihin toiset kykenivät.

Hänen mukaansa tilanne johti painiin, koska uhri tuli häntä kohti.

Myöhemmin kuulustelussa hän myönsi puukottaneensa uhria kerran kylkeen. Hän kertoi paenneensa teon jälkeen paikalta. Jossain kohtaa Itäkeskuksen ja Myllypuron välillä hän heitti puukon metsään. Puukotus oli hänen mukaansa itsepuolustusta, vahinko.

Puukotuksen uhrin kavereille poliisin tutkinta ja tuleva tuomio eivät riittäneet sovituksiksi väkivallanteosta. Kosto aloitettiin jo samana iltana. Pian puukotuksen jälkeen uhrin ystävät lähtivät joukolla puukottajan äidin ovelle. He hakkasivat ovea mutta eivät päässeet rappukäytävää pidemmälle. Äiti kertoi myöhemmin olleensa peloissaan ja kokeneensa todellista vaaraa.

—

Kesäkuista iltaa Stoaan aukiolla pidetään lähtöpisteenä suomalaisten katujengien väkivaltaiselle kostonkierteelle. Tai sellaiseksi poliisi sitä kutsui.

Paria kuukautta Stoaan tapahtumien jälkeen oli vain senteistä kiinni, ettei Suomessa jouduttu kaivamaan hautaa nuorelle jengiläiseksi kutsutulle miehelle.

Elettiin elokuun alkua vuonna 2021, kun Helsingin käräjäoikeus antoi tuomionsa Stoaan aukion puukotuksesta. Espoolaiseen L-Cityyn yhdistetty, 19-vuotias Kerim Muslah eli räppäri Kerza, tuomittiin yli kolmeksi vuodeksi vankeuteen.

Samana päivänä nuorten espoolaismiesten seurue istui iltaa vantaalaisessa baarissa. Ilta oli ollut pitkä ja sisältänyt tuntikausia viestittelyä heidän ja helsinkiläisten kurditaustaisten miesten välillä.

Ilta olisi voinut päättyä toisin. Espoolaiset olivat jo läheneet ajamaan kotiin päin, mutta helsinkiläisten yllätys muutti kaiken.

Espoolainen Sakarie Mohamed eli Sakke sopi tapaamisen Vantaan Leinelänkaarelle Milan Jaffin kanssa. Tapaamispaikalla hän erotti katulamppujen kajosta hahmoja. Yhdellä oli kädessään sanomalehti. Takapenkillä istunut matkustaja huomasi hänkin kadunvarressa olleen miehen. Lehden alla on piilossa ase, Sakke ajatteli ajaessaan miehen ohi.

Ajatus aseesta muutti suunnitelman. Sakke teki autolla U-käännöksen ja huusi kyytiläisilleen ”alas”. Matkustajat tottelivat ja laskeutuivat penkeillään. Sakke painoi kaasua ja kiihdytti kohti sanomalehteä pidellyttä miestä. Hän hidasti auton vauhtia miehen kohdalla ja avasi kuljettajan ikkunan.

Uhri ei ehtinyt edes nähdä autoa ennen kuin ensimmäinen laukaus jo kaikui tyhjällä kadulla. Hän kääntyi laukauksen suuntaan juuri, kun seuraava luoti tuli kohti ja osui häntä olkapäähän. Se kaivautui aina keuhkoihin asti. Samassa hetkessä Saken auto kiihdytti jo eteenpäin.

Sakke oli ampunut avoimesta ikkunasta sarjan laukauksia miestä kohti. Ohitse menneet luodit päätyivät viereisen päiväkodin seinään.

Läheisellä parkkipaikalla seisojaksi ladattu haulikko kädessään. Hän oli juuri katsellut sivusta, kun Bemarista ammuttiin hänen kadulla seissyttä ystävänsä. Nyt tuo sama auto ajoi lujaa vauhtia hänen suuntaansa. Mies ehti harkita vain hetken ennen kuin hän kohotti haulikon kohti autoa. Liipaisin painui pohjaan.

Haulit ohittivat Saken ajaman auton keulan. Ei osu-
maa. Mies yritti heti uudestaan ja tähtäsi kohti auton kuljettajaa. Nyt laukaus osui, ja haulija ropisi joka puolelle. Ne rikkoivat auton takalasin. Osa osui Saken päälle yläpuolelle auton rakenteisiin, ja yksi kaivautui hänen käteensä. Takapenkillä ollut matkustaja suojautui painautumalla penkkiä vasten, kun auto jo kiihdytti pois Leinelänkaarelta, kohti Espoota.

Yksikään autossa olleista ei nähnyt, kuka haulikolla ampui. Saken mukaan ampujalla oli punavalkoinen huivi kasvojensa edessä.

Luodinreiät erottuvat Leinelän päiväkodin seinästä yhä, kolme vuotta tapahtumien jälkeen.

—

Leinelänkaaren tapahtumat olivat käännekohta katu-
jengeihin liittyvässä väkivallassa. Molemmat osapuolet olivat paikalla aseistettuna, ja aseita myös käytettiin. Ihmistä päin ampuminen julkisella paikalla on Suomessa edelleen harvinaista, ja sillä pääsee takuulla

uutisotsikoihin. Oli puhdasta sattumaa, etteivät haulit osuneet pahemmin autossa olijoihin ja että tuona yönä sairaalan eteen viety Saken ampumisen uhri käveli omin jaloin päivystykseen ja selvisi hengissä.

Poliisille ei käynyt täysin selväksi, miksi nuoret miehet olivat päättäneet lähteä myöhään yöllä Vantaan Koivukylän ja Ilolan väliseen asuinlähiöön. Ennen yössä ammuttuja laukauksia osapuolet olivat joka tapauksessa soitelleet useita videopuheluita puolin ja toisin.

Espoolaisten päässä äänessä oli pääosin Sakke. Hän ja muut espoolaiset olivat Leinelässä jo alkuillasta paikallisten kavereiden kanssa. Iltaa vietettiin Alepan läheisessä baarissa ilmeisen kosteissa tunnelmissa. Puhelin piippasi jatkuvasti. Alkuillasta viestittely espoolaisten ja vastapuolen välillä oli vitsinheittoa ja kevyttä ärsyttämistä.

Illan edetessä keskustelu muuttui jyrkemmäksi. Sakke oli vihainen. Erityisesti eräälle kurdimiehelle, jonka kanssa hänellä oli selvittämättömiä asioita. Näitä vanhoja kaunoja poliisi ei saanut esitutkinnassa tarkemmin selvitettyä.

Illan aikana oli tapahtunut muutakin. Helsinkiläisten puolella viestittelyssä aktiivisena ollut Milan Jaff oli julkaissut YouTubessa musiikkivideon ”Helsinki City”.

Videon alussa Milan käy parturissa. Liikkeen ulkopuolella hän kohtaa kaksi miestä. Kummallakin on päässään valkoinen kommandopipo, johon on kirjailtu numero 47. Milan sanoo näille:

”Ei meil oo mitää nimee.” – ISAAQ

”Jotku tekee musiikkii, jotku tekee rikoksii,
jotku käy kouluu tai töis.” – STEFAN

Vuonna 2021 Suomessa käynnistyi keskustelu katujengeistä. Niiden välisen väkivallan pelättiin eskaloituvan reviiiri-kiistoiksi pääkaupunkiseudulla. Poliisi varustautui, media rummutti, ja keskusteluissa varoiteltiin ”Ruotsin tiestä”.

Mitä Suomessa todella tapahtui tuolloin? Mitä nuorten miesten väkivallan takana on? Mistä näyttämisen halu kumpuaa?

Kuin veljet kertoo katujengi-ilmiöstä ja yhteiskuntamme sokeista pisteistä poikkeuksellisen tarkkanäköisesti.

Kirjaan on haastateltu pariakymmentä poliisin katujengiläiseksi määrittelemää nuorta miestä. Heidän tarinansa piirtävät kuvan Suomesta, joka ei näyttäydy kaikille saavutettavana. Ääneen pääsevät myös heidän läheisensä, viranomaiset ja muut asiantuntijat.

Anne Kantola on Helsingin Sanomien rikostoimittaja.

Jecaterina Mantsinen on Suuren Journalistipalkinnon saanut STT:n rikos- ja oikeustoimittaja. **Omos ”Opa” Okoh** on entinen rikollinen ja huumekauppias, joka on nykyään monipuolinen luovan työn ammattilainen.

Kansi: Maria Mitrunen
Kannen valokuva © Karun Verma,
valokuvasarjasta Pelätyt nuoret.
Kuvan henkilö ei liity kirjan tapahtumiin.